

**МЕЛІТОПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ БОГДАНА ХМЕЛЬНИЦЬКОГО
ПРИРОДНИЧО-ГЕОГРАФІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ**

**«НАУКОВЕ СЬОГОДЕННЯ:
ТЕОРЕТИКО-ПРИКЛАДНІ ДОСЛІДЖЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ»**

МАТЕРІАЛИ

Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції

17 травня 2019 року

Мелітополь - 2019

УДК 502+338+379.85+55+91+93+94

Н 34

Н 34 **Наукове сьогодні: теоретико-прикладні дослідження та перспективи.** Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції 17 травня 2019 року / За ред. Л.М. Донченко, І.А. Арсененко, В.Д. Гапотія, С.І. Пачева, Л.А. Прохорової, О.М. Ситника. Мелітополь: Вид-во МДПУ імені Богдана Хмельницького, 2019. 250 с.

Матеріали доповідей подано в авторській редакції. Погляд редакційної колегії збірника не завжди співпадає з позицією авторів опублікованих матеріалів. Автори повністю відповідають за стилістику, точність наведених фактів, цитат, власних імен, дат та інших відомостей.

© Автори статей, 2019
© Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького, 2019

З М І С Т

РОЗДІЛ І. ГЕОГРАФІЯ.....	7
<i>Донченко Л.М., Зав'ялова Т.В.</i> Формування педагогічних умінь студентів природничо-географічних факультетів з екологічного виховання в загальноосвітніх навчальних закладах	8
<i>Іванова В.М., Сугоняк Я.В.</i> Сучасний стан економічного потенціалу та основні проблемні питання соціально-економічного розвитку Мелітопольського району	15
<i>Іванова В. М., Шелудько О. М.</i> Навчальна практика з геології як умова формування екологічної компетентності майбутніх вчителів географії	20
<i>Кондратенко А. І., Сапун Т. О.</i> Формування дослідницької компетенції слухачів Малої академії наук в секції географії	23
<i>Костиця Ю.В.</i> Сучасні геологічні екзогенні процеси на території Херсонської області	27
<i>Левада О.М., Наход М.В.</i> Сучасний геоекологічний стан географічного середовища в м. Миколаїв	31
<i>Левада О.М., Неволько Д.М.</i> Техногенез і геодинаміка як фактори впливу на геологічне середовище м. Дніпро	35
<i>Левада О.М., Заєць О.С.</i> Сучасний стан поверхневих вод Нижньосірогозького району Херсонської області	40
<i>Левада О.М., Григоренко М.В.</i> Рівень освіти як складова індексу розвитку людського потенціалу країни	45
<i>Левада О.М., Оболенська Д.Г.</i> Соціальна інфраструктура сільської місцевості як складова формування регіонального ринку праці	49
<i>Непша О.В., Балабатько Н. В.</i> Антропогенна трансформація сільськогосподарських земель Херсонської області	52
<i>Непша О.В., Лемішко Р. Ю.</i> Вплив харчової промисловості на стан атмосферного повітря у Запорізькій області	55
<i>Непша О.В., Шамрицька Т. М.</i> Національний природний парк «Меотида»: історія створення, структура, сучасний стан	59

<i>Немчин С. Є., Сажнев М. Л.</i> Загальна характеристика В'язівського природно-сільськогосподарського району Запорізької області	64
<i>Прохорова Л.А.</i> Екологічна освіта в шкільному курсі географії	69
<i>Сердюк А. М., Антоненко В. А., Василюк Л. А., Чорнобай В. В.</i> Формування екологічної культури учнів в шкільному курсі географії	74
<i>Тамбовцев Г. В., Пушкарьов О. М.</i> Основні демографічні показники в Херсонській області	77
<i>Тамбовцев Г.В., Нетіша О.В., Сакун М.М.</i> Водозахисні заходи від несприятливого впливу сільського господарства на водні об'єкти (на прикладі басейну річки Молочна)	81
<i>Хмура О. О., Сажнев М. Л.</i> Сучасний стан водокористування та водовідведення у Запорізькій області	86
РОЗДІЛ II. ІСТОРІЯ, АРХЕОЛОГІЯ І ФІЛОСОФІЯ	91
<i>Александров Д. В.</i> Проблема концептуалізації етнічності: філософський аналіз	92
<i>Волобуєв М. І.</i> Українська лікєро-горілчана справа у роки акцизної системи контролю виробництва та обігу алкогольної продукції у Російській імперії 1863–1894 рр.	97
<i>Дідяєва О. В.</i> Морські походи запорозьких козаків	101
<i>Ігнатченко В. Ю.</i> Одеські німці: історіографія дослідження	106
<i>Крупенко В. В.</i> Динаміка чисельності населення міста Генічеська у ХІХ–ХХ ст.	111
<i>Пачев С. І., Самонін Б. В.</i> Розвиток важкої промисловості Запорізької області у період семирічки (1959-1965)	114
<i>Пачев С. І., Оліфер В. С.</i> Оборона Мелітопольщини у вересні – на початку жовтня 1941 року	118
<i>Полякова Л.І., Суглобова В.В.</i> Джерельна та історіографічна база дослідження проблеми становлення органів державної влади в незалежній Україні ...	122
<i>Поправко О. В., Троїцька О. М., Троїцька Т. С.</i> Event-технології в культурно-освітньому просторі вищої школи: потенційність й перспективи реалізації ...	128

ФОРМУВАННЯ ПЕДАГОГІЧНИХ УМІНЬ СТУДЕНТІВ ПРИРОДНИЧО-ГЕОГРАФІЧНИХ ФАКУЛЬТЕТІВ З ЕКОЛОГІЧНОГО ВИХОВАННЯ В ЗАГАЛЬНООСВІТНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

Донченко Л.М., Зав'ялова Т.В.

В основі будь-якої цивілізації лежить освіта – передача наступним поколінням набутого досвіду і знань, культурних і моральних цінностей. У нинішніх умовах жорстокого екологічної кризи, тільки подолання якої може забезпечити збереження людства на планеті, основою морального виховання і освіти людини стає, перш за все, розробка принципів взаємовідносин людини і природи [10,с.128].

Екологічне виховання та освіта є неодмінною умовою загального і екологічного розвитку особистості. «Освіта – стратегічна основа розвитку особистості, суспільства, нації й держави, запорука майбутнього, найбільш масштабна и людиноємна сфера суспільства, його політичної, соціально-економічної, культурної й наукової організації», – зазначено в Національній доктрині розвитку освіти [14].

В силу цього питання екологічної освіти та виховання студентів, як і підготовки майбутніх вчителів до організації екологічної освіти і виховання, набувають великого значення. Від рівня екологічного виховання, екологічної культури залежить питання виживання людства, чи зможе людина залишитися на нашій планеті або його чекає деградація з подальшою мутацією [2,с.223; 9,с.36].

Головна відповідальність за формування екологічної культури підростаючого покоління лягає на школу. Одна з найважливіших задач сучасної школи – підвищення екологічних знань учнів, озброєння їх навичками грамотного використання природних ресурсів, виховання високої екологічної культури поведінки [4,с.72].

На педагогів покладена соціальна функція виховання такого покоління, яке повинне забезпечити безпечне існування людини на Землі. Перед учителем стоїть серйозне завдання, всіма засобами і способами виховати відповідальне ставлення

учнів до природного середовища. Однак це можливо тільки в тому випадку, якщо сам педагог компетентний у питаннях екологічної освіти і виховання, а також володіє знаннями, вміннями роботи зі школярами. На сьогоднішній день у багатьох випускників педвишу переважає споживацький підхід до природи низький рівень сприйняття екологічних проблем; не розвинена потреба практичної участі в реальній роботі щодо поліпшення навколишнього середовища. У зв'язку з цим виникає необхідність екологічного виховання студентів педвишу [2,с.223].

Екологічне виховання – формування у людини свідомого сприйняття навколишнього середовища, переконаності в необхідності дбайливого ставлення до природи, розумного використання її багатств, розуміння важливості примноження природних ресурсів [3,с.59].

Актуальність даної проблеми обумовлена тим, що сьогодні не вистачає фахівців, грамотно ведуть роботу з екологічного виховання школярів, багато хто з них не володіють педагогічними вміннями, що дозволяють ефективно і плідно працювати в цій галузі.

У цих умовах зростає роль педагогічних вишів. Серйозна підготовка студентів педвишів до діяльності в галузі екологічної освіти і виховання передбачає озброєння їх системою знань і умінь:

- знань природи, як єдиної, цілісної системи, середовища життя і джерела існування людства; основних природних процесів, що забезпечують цілісність природи;

- небажаних змін навколишнього середовища і їх причин;

- основних протиріч між суспільством і природою на сучасному етапі;

- основних шляхів охорони природи;

- міжнародних проблем охорони навколишнього середовища;

- умінь розпізнавати і описувати природні об'єкти і явища;

- виявляти природні взаємозв'язку;

- оцінювати вплив людини на природне середовище і прогнозувати його наслідки;

- відповідально ставитися до природи;

- приймати рішення щодо поліпшення природного середовища;
- виконувати спеціальні заходи щодо захисту природи;
- дотримуватися правил поведінки при особистому спілкуванні з природою;
- пропагувати ідеї охорони природи в усіх видах суспільно-трудової діяльності.

Велика роль в підготовці майбутніх вчителів географії курсів природничо-наукових дисциплін «Геологія з навчальною практикою», «Загальне землезнавство з навчальною практикою», «Географія ґрунтів з основами ґрунтознавства», «Фізична географія материків та океанів» на яких студенти знайомляться з різноманітними формами методами і засобами екологічного виховання в школі [1,с.13; 5,с.108; 2,с.50]. Не менш важливу роль у формуванні педагогічних умінь майбутніх учителів географії відіграє виробнича (педагогічна) практика в загальноосвітніх школах. У студентів з'являється реальна можливість застосувати педагогічні вміння, сформовані в процесі аудиторних занять, при проведенні самостійних уроків, позакласних заходів. Послідовне проходження практики дозволяє майбутнім вчителям географії удосконалювати набуті вміння, працювати над творчим саморозвитком в ході екологічного виховання школярів [11,с.113].

Успіх роботи майбутніх вчителів географії в області екологічного виховання залежить також від засвоєння студентами теорії по всіх майданчиках педагогіки і психології, географії та біології, екології та хімії і т.ін. [7,с.136; 9,с.96]

У зв'язку з цим виникає протиріччя між необхідністю підготовки студентів педагогічних вишів, здатних методично грамотно здійснювати екологічну освіту і виховання серед учнівської молоді, і недостатньою розробленістю даної проблеми, зокрема, теми формування педагогічних умінь майбутніх вчителів географії з екологічного виховання в школі.

Процес формування педагогічних умінь майбутніх учителів географії з екологічного виховання в школі буде проходити більш успішно, якщо:

- завдання формування педагогічних умінь буде розглядатися викладачами педвишу як важливий компонент здійснення екологічної освіти і виховання;

– буде реалізований принцип єдності екологічно-орієнтованої теоретичної і практичної діяльності студентів педвишу:

– будуть розроблені методи і форми оволодіння студентами теоретичними знаннями, професійно-педагогічними вміннями і методичними навичками, що забезпечують їх готовність до екологічного виховання в школі;

– майбутні вчителі будуть методично забезпечені навичками вивчення і оцінки стану навколишнього середовища, прийняття правильних рішень щодо її поліпшення, здібностями передбачати можливі наслідки при негативних впливах на природу;

– студентам буде пред'явлена вимога використання екологічних знань, педагогічних умінь з екологічного виховання школярів в процесі їх виробничої (педагогічної) практики;

– студенти будуть долучені до науково-дослідницької діяльності, пов'язаної з екологічним вихованням школярів;

– студенти будуть залучені в практичну діяльність щодо вирішення проблем навколишнього середовища місцевого значення.

В науково-педагогічній літературі розроблені технології формування еколого-педагогічних умінь майбутніх вчителів географії:

– педагогічного проектування (планування) роботи з екологічного виховання учнів;

– відбору екологічного потенціалу досліджуваного предмету;

– екологічного виховання учнів на етапах підготовки студентів до проведення та аналізу уроків з географії;

– реалізації сформованих на аудиторних заняттях педагогічних умінь студентів з екологічного виховання учнів у період виробничої (педагогічної) практики.

Аналіз науково-педагогічної літератури та особистий досвід свідчить про те, що проблема підготовки фахівців, здатних грамотно здійснювати екологічне виховання учнів, гостро стоїть перед вищими навчальними закладами нашої країни.

На сьогоднішній день спостерігається недостатня розробленість проблеми формування педагогічних умінь майбутніх учителів з екологічного виховання.

Результати проведених досліджень дозволили зробити наступні висновки:

1. Аналіз стану екологічного виховання в практиці роботи загальноосвітніх шкіл дозволяє відзначити, що у вирішенні даної проблеми накопичено певний досвід. Однак у багатьох школах процес екологічного виховання здійснюється на низькому рівні, і пов'язане це, перш за все, з недостатньою розробленістю питань підготовки вчителів до здійснення екологічного виховання школярів.

2. Перед педагогічними вишами стоять серйозні завдання професійної підготовки студентів до роботи в області екологічного виховання школярів. Вони вирішуються.

– в ході навчання майбутніх вчителів виявлення екологічного потенціалу предметів природничого циклу та використання його з метою екологічного виховання [7,с.136-138];

– при розробці методів екологічної освіти і виховання студентів у навчальному процесі;

– при навчанні майбутніх вчителів прийомам використання педагогічних умінь у проведенні позакласних заходів з екологічного виховання учнів [6,с.24; 13,с.208];

– при розробці технологій формування педагогічних умінь студентів з екологічного виховання в школі.

3. Забезпечення високої підготовки студентів з екологічного виховання в школі можливо тільки за умови, що майбутні вчителі усвідомлюють значущість дисциплін природничо-наукового циклу для роботи в даній області. Це можливо при активному залученні самих студентів в природоохоронну діяльність.

4. Важливу роль в підготовці студентів до здійснення екологічного виховання в школі відіграють виробнича (педагогічна) практика і предмет методики викладання. Саме в них приділяється велика увага методичної підготовки студентів до роботи в школі. Вони дозволяють майбутнім вчителям реально оцінити свої

можливості в області екологічної освіти і виховання, виявити прогалини в методичній підготовленості [11,с.113-117].

5. Для формування педагогічної підготовки студентів до здійснення екологічного виховання в школі необхідно активне вивчення і використання на практиці розроблених технологій формування педагогічних умінь, практичних рекомендацій по методиці екологічного виховання.

Список використаних джерел

1. Зав'ялова Т.В., Непша О.В. Екологічне виховання при вивченні дисципліни «Географія ґрунтів з основами ґрунтознавства» // Гуманітарний простір науки: досвід та перспективи: зб. Матеріалів VI Міжнарод. наук. практ. інтернет-конф., 25 жовтня 2016 р. – Переяслав-Хмельницький, 2016. – Вип. 6. – С.13-15.

2. Іванова В., Сугоняк Я. Шляхи формування екологічного світогляду та екологічної культури майбутніх вчителів географії // Розвиток сучасної освіти і науки: результати, проблеми, перспективи. Інтердисциплінарні виміри / [редактори-упорядники: Я. Гжесяк, І. Зимомря, В. Ільницький]. – Конін – Ужгород – Херсон – Кривий Ріг: Посвіт, 2019. – С.223-225.

3. Іванова В. Екологічна освіта та природоохоронна робота навчальних закладах держави / В. Іванова, О. Косьяненко // Еврика. – 2015. – № 2. – С. 59-61.

4. Мацюра О.В. Екологічна стежка як активний засіб формування принципів екологічного гуманізму / О.В. Мацюра, А.М. Солоненко // Постметодика. – 2005. – № 4-5. – С. 72-75.

5. Непша О.В. Роль комплексної польової практики з фізичної географії у формуванні в студентів навичок і вмінь екологічної освіти у їх подальшій професійній діяльності // Екологія: наука, освіта, природоохоронна діяльність: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції. – К.: Науковий світ, 2007. – С.108.

6. Непша О.В., Чернобай В.В. З досвіду проведення еколого-освітніх акцій на факультативі з екології на об'єктах природно-заповідного фонду Рівненського району // Гуманітарний простір науки: досвід та перспективи: зб. Матеріалів V Міжнарод. наук. практ. інтернет-конф., 20 вересня 2016 р. – Переяслав-Хмельницький, 2016. – Вип. 5. – С.24-29.

7. Прохорова Л.А., Зав'ялова Т.В., Непша О.В. Екологічна освіта в міжпредметних зв'язках географії і біології // Екологічна стратегія майбутнього: досвід і новації: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (30-31 березня 2017 р., Умань). – Умань: Видавець «Сочинський М.М.», 2017. – С.136-138.

8. Прохорова Л.А., Зав'ялова Т.В., Непша О.В. Екологічна освіта та виховання молоді як основа екологічної культури суспільства // Дискурс в умовах мінливості соціокультурного простору. – Мелітополь: Видавництво МДПУ імені Богдана Хмельницького, 2018. – С.143-146.

9. Прохорова Л.А. Готовність майбутніх вчителів географії до екологічного виховання учнівської молоді у сучасній загальноосвітній школі / Л.А. Прохорова, Т.В. Зав'ялова, О.В. Непша // Екологія – філософія існування людства: зб. наук. Праць. – Мелітополь: ТОВ «Колор Принт», 2018. – С.96-100.

10. Прохорова Л.А. Етичний аспект формування екологічної свідомості // Соціальні та екологічні технології: актуальні проблеми теорії і практики : матеріали XI Міжнародної Інтернет-конференції (Мелітополь, 22-24 січня, 2019 року). – Мелітополь: ТОВ «Колор Принт», 2019. – С.128-130.

11. Прохорова Л.А., Непша О.В., Зав'ялова Т.В. Розвиток професійних умінь майбутніх вчителів географії в процесі проходження виробничої (педагогічної) практики // Інноваційна педагогіка. – Вип. 9. – Т.2. – 2019. – С.113-117.

12. Стецишин М.М., Непша О.В. Екологічна освіта студентів при вивченні курсу «Фізична географія материків і океанів» // Сучасні проблеми розвитку географічної науки і освіти в Україні. Матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції. м. Київ, 17-18 травня 2012 р. – К.: Обрії, 2012. – С. 50-51.

13. Тамбовцев Г., Іванова В., Сапун Т. Роль і значення екскурсій у природу в екологічному вихованні школярів // Формування стратегій міжкультурної комунікації особистості учня в онтогенезі: від методики до методології: тези Міжнар. наук.-практ. конф. (13-14 вересня 2018 р.). – Мелітополь: ФОП Однорог Т.В, 2018. – С. 208-210.

14. Указ Президента України «Про Національну доктрину розвитку освіти» №347/2022 від 17.04.2022 р. URL: <https://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/347/2002>